

means of interdisciplinary integration. *Scientific journal of National Pedagogical Dragomanov University*, 2 (71), 365-368).

SUMMARY

Konoh Anatolii. Formation of future physical education teachers' readiness to organize individual work with students in the process of practical training.

The article focuses on the role of physical education teachers in preparing a healthy generation. The professional training of future physical education teachers involves teaching students the theory and methods of organizing and conducting relevant classes at school with groups of children of different ages and different levels of health. Future physical education teachers face an important task – to organize students' individual work in order to assist them in developing their own health program, which combines all aspects of health and a healthy lifestyle. At the present stage of society development, the attention of the pedagogical community is focused on the problem of teaching and educating a healthy generation. A special role in the organization of health of the younger generation belongs to physical education teachers. They teach students the basics of health activities. Researchers pay special attention to improving the training of future physical education teachers who are designed to teach students health activities. Research has shown that physical activity greatly contributes to a person's healthy lifestyle, as well as reducing the negative impact on the human body of bad habits, increase stress resistance and distract from antisocial behavior. The place and significance of pedagogical practice in the formation of readiness of future physical education teachers to organize individual work with students is determined. It is proved that the practical training of students is one of the most important forms of educational activity, which ensures formation of professional competencies of the future teacher. Professional competence of future teachers means the unity of theoretical and practical readiness to perform professional functions and solve professional problems. It is noted that the competence approach to professional training shifts the emphasis from the system of knowledge, skills and abilities acquired by the future specialist to the final results, practical readiness to solve professional tasks and implement professional functions. Practical training of future physical education teachers in the organization of individual work with students involves taking into account the main goal – formation of students' sustainable socially significant individual characteristics that will determine their further organization of a healthy lifestyle and physical activity.

Key words: students, future teachers of physical culture, physical culture, practical training.

УДК 371.315:811.111(043. 5)

Ірина Корнеєва

Київський національний університет технологій та дизайну

ORCID ID 0000-0003-4617-6741

DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/115-124

НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ ТЕХНІЧНИХ СТУДЕНТІВ У НАВЧАННІ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

У цій роботі досліджується навчально-стратегічна компетентність як основа самостійної роботи студентів технічних спеціальностей закладів вищої освіти України. У час пандемії в усьому світі виникають нові вимоги до

послуг освітнього процесу. Стаття є обґрунтуванням такої проблеми з психолого-педагогічних та методичних позицій. У методах дослідження використано критичний аналіз української та зарубіжної лінгвістичної, педагогічної, психолого-методичної літератури. Методи включали системно-структурний аналіз і синтез. Розроблено теоретичні шляхи визначення та обґрунтування самостійної роботи студентів технічних спеціальностей, зокрема навчально-стратегічної компетентності як основи навчального процесу. Визначено поняття самостійної роботи. Розкрито структуру навчально-стратегічної компетентності. Доведено актуальність дослідження. Covid-19 визначає прогалуни в навчальних матеріалах, технічних ресурсах, методології та відповідальності лекторів, керівників закладів вищої освіти за сучасний освітній процес у всьому світі.

Ключові слова: самостійна робота, англійська мова професійного спрямування, навчально-стратегічна компетентність, студенти технічних спеціальностей, заклади вищої освіти, мовна компетентність, лінгвістична компетентність, соціо-лінгвістична компетентність, семантична компетентність.

Постановка проблеми. Марно заперечувати факт швидкої зміни світу. У сучасних умовах світової глобалізації та інтеграції змінюються і вимоги до вищої освіти. Особливо це відчувається під час світової пандемії – Covid-19. Під цією загрозою заклади вищої освіти вимушені працювати в незвичному режимі: повноцінне онлайн-навчання, дистанційна та самостійна роботи. Три роки тому співвідношення аудиторних годин і самостійної роботи в закладах вищої освіти України становило 2/3 до 1/3. Зараз це 3/1. Такі умови мають свої позитивні характеристики: прикладна самостійна робота розвиває предметну увагу студентів; самостійна робота підвищує творчу активність студентів; самостійна робота планується й обмірковується; відсікається формалізація в отриманні знань. У сучасних умовах самостійна робота формує студентську автономію, самовизначення та відповідальність.

Самостійна робота майбутніх спеціалістів різних напрямів професійної підготовки є найменш розробленим дослідженням, і, у той самий час, найбільш цікавим із педагогічного, психологічного погляду та методики викладання іноземних мов у всьому світі.

Аналіз актуальних досліджень. Більшість дидактів переконана, що самостійна робота – це різноманіття діяльності (індивідуальна та колективна) тих, хто навчається в аудиторії чи вдома без керування викладача.

Дослідники самостійної роботи в закладах вищої освіти (С. І. Архангельський, В. К. Буряк, М. Г. Гарунов, Е. У. Голант, В. Г. Йоганзен, С. І. Зінов'єв, О. Г. Молибог, Р. А. Нізамов, М. Д. Нікандров, Р. І. Підкасістий, інш.) вкладали різний зміст у поняття «самостійна робота».

Отже, перша точка такого погляду вбачається в тому, що самостійна робота – це самодослідження необхідної інформації, одержання знань і використання всіх цих видів діяльності для вирішення навчальних, наукових і професійних проблем. (Архангельський, 1980).

Друга точка зору пов'язана з баченням самостійної роботи як більшості елементів діяльності: творче осмислення та вивчення матеріалу заняття; підготовка домашніх завдань, іспитів, заліків; матеріалів, корисних для дипломної та курсової роботи (Нізамов, 1975).

Третя точка зору демонструє зв'язок самостійної роботи з індивідуальною, груповою пізнавальною діяльністю студентів на заняттях в аудиторії або вдома без керування викладача (Молибог, 1975).

Четвертий погляд на проблему мислиться як взаємопов'язана система виховання діяльності людини та її самостійна робота; набуття навичок раціонального використання інформації (Йоганзен, 1973).

Деякі точки зору мають на увазі самостійну роботу як самоосвітню роботу (Зінов'єв, 1975).

Як бачимо з вищезазначеної інформації, самостійна робота є видом діяльності для стимулювання діяльнісного інтересу, основою самоосвіти, імпульсів для подальшого розвитку кваліфікації з одного боку. А з іншого боку, це – система педагогічних умов, що забезпечує керівну роль викладача в самонавчанні студентів.

Самостійна робота виконує пізнавальні, творчі, навчально-виховні функції. Як метод навчання виконує контрольну функцію.

Самостійна робота розширює та поглиблює отримані знання на заняттях; формує навички у вивченні літератури; виховує самосвідомість, творчість і самоконтроль.

Таким чином, у своєму дослідженні ми доводимо, що самостійна робота є найважливішою обговорюваною проблемою в сучасних закладах вищої освіти з позицій потреби сучасної педагогічної науки та потреб усього суспільства в цілому.

Проблема самостійної роботи в навчанні іноземних мов досліджувалася багатьма вченими (І. А. Рапопорт та Г. А. Турій, 1979; Ю. І. Пассов, 1982; І. О. Зимня, 1989; Н. Ф. Коряковцева, 2002; А. В. Конишева, 2005; L. Dickinson, 1987; Н. Holec, 1981; D. Allwright, 1990; D. Little, 1996; E. Esch, 1996; Z. Rao, 2006; L. Murphy, 2008; R. Oxford, 2008).

Незважаючи на значний інтерес науковців до проблеми, відсутні дослідження щодо самостійної роботи майбутніх студентів технічних спеціальностей із формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні.

Тому **актуальність** дослідження пов'язана з:

- необхідністю якісного оновлення процесу підготовки майбутніх технічних спеціалістів із урахуванням сучасних вимог підготовки;
- зростанням ролі самостійного навчання в умовах кредитно-модульної системи освіти;
- зростанням ролі самостійної ролі у формуванні підготовки майбутніх спеціалістів до навчання протягом усього життя; їхній особистісний розвиток тощо;
- відсутністю наукових досліджень щодо організації самостійної роботи технічних спеціалістів, у тому числі затребуваності сучасного рівня англійської мови.

На рис. 1 наведено дані системного аналізу самостійної роботи у співвідношенні з аудиторною роботою в закладах вищої освіти України з 2019 року.

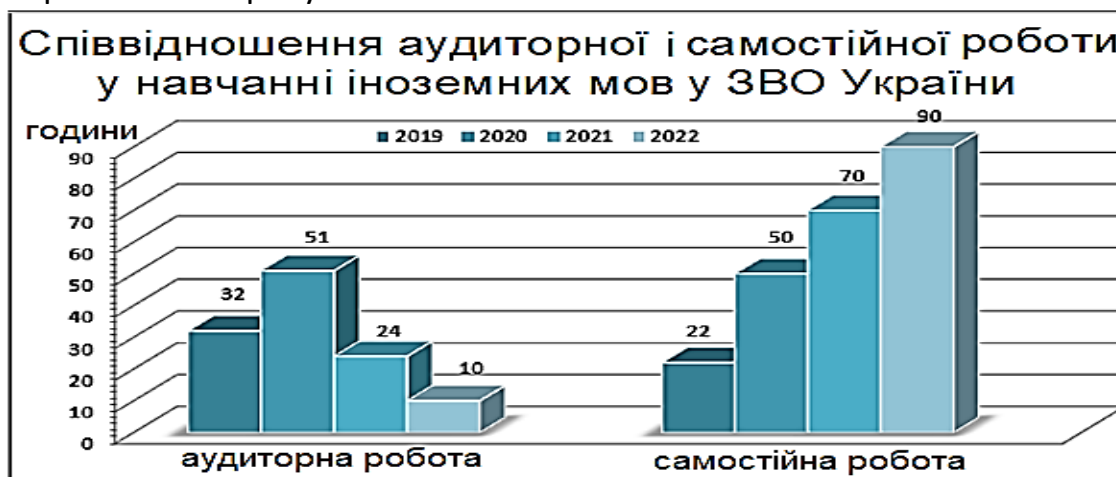

Рис. 1. Співвідношення аудиторної і самостійної роботи в закладах вищої освіти України в навчанні іноземних мов з 2019 по 2022 рік

Таким чином, ми довели актуальність дослідження в даній роботі.

Об'єктом нашого дослідження є процес самостійної роботи технічних спеціалістів із формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні.

Предметом нашого дослідження є складові навчально-стратегічної компетентності в самостійній роботі технічних спеціалістів у сучасних закладах вищої освіти України.

Мета статті – обґрунтування процесу формування навчально-стратегічної компетентності в самостійній роботі майбутніх технічних спеціалістів у монологічному мовленні в сьогоденній реальності, в умовах пандемії Covid-19.

Методи дослідження. У даній роботі ми здійснили критичний аналіз українських та зарубіжних лінгвістичних, педагогічних, психолого-методичних літературних ресурсів щодо навчально-

стратегічної компетентності в самостійній роботі студентів технічних спеціальностей у монологічному мовленні. Ми використали методи системно-структурного аналізу та синтезу, які допомогли визначити й обґрунтувати самостійну роботу студентів та навчально-стратегічну компетентність як основу такої роботи.

Виклад основного матеріалу. У своєму дослідженні ми провели аналіз визначень поняття «самостійна робота» в сучасній науковій літературі та дійшли висновку, що самостійна робота – це форма навчальної діяльності, яку студент організує та контролює на підставі введеного посередницького рішення викладача. Метою такого самонавчання є оволодіння англомовною комунікативною компетентністю та розвиток самостійності студента (І. П. Задорожна, 2012, с. 9).

У цьому контексті ми поділяємо точку зору І. П. Задорожної, що автономія студента – це здатність студента самостійно приймати рішення на всіх етапах навчальної діяльності відповідно до мети вивчення англійської мови, нести відповідальність за своє навчання, виконання та результат (Задорожна, 2012, с. 9).

В умовах навчання в закладах вищої освіти України студентська автономія реалізується лише в процесі самоосвіти. Його/її автономія долає межі навчальної програми, оскільки визначає прийняті студентом цілі, стиль навчання, матеріали, самоконтроль та самооцінку.

Тому навчання в закладах вищої освіти означає повну умовну автономію. При цьому виявляються обмежувальні та кінцеві цілі відповідно до вимог програми та індивідуальних потреб, які включають можливість консультації з викладачем, самореалізацію поставлених завдань, самоконтроль, оцінку результатів. Усе це доповнюється опосередкованим і відкладеним контролем викладачем самостійного навчання студентів. Повна умовна автономія можлива завдяки гнучкому керуванню. Таким чином, як доведено в нашому дослідженні, метою самостійної роботи майбутніх технічних спеціалістів є формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в читанні/аудіо-роботі/говорінні/письмі; набуття лексичної, граматичної, фонетичної та комплексної комунікативної компетентності в цілому та зокрема.

За результатами аналізу наукової літератури визначено психолого-педагогічні умови та принципи організації самостійної роботи технічних спеціалістів закладів вищої освіти у професійно орієнтованому формуванні англомовної компетентності.

Серед педагогічних умов ефективності самостійної роботи студентів технічних спеціальностей виокремлюємо знання раціональних

методів роботи з іншомовним матеріалом, вибір оптимальних стратегій вирішення поставлених адекватних завдань відповідно до інформаційного рівня культури студентів. Усе це забезпечує студентам здатність швидкого пошуку й інтерпретації інформації, навички раціонального розподілу годин і контролю результатів та самоконтролю.

Для досягнення практичних та інших цілей у самостійній роботі студентів необхідно сформулювати навчально-стратегічну компетентність. Навчально-стратегічна компетентність складається з двох компонентів: навчальної компетентності та стратегічної компетентності. У нашому дослідженні ми визначаємо навчальну компетентність як здатність і підготовку особистості студента до усвідомленого й ефективного управління навчанням від постановки мети до самоконтролю та самооцінки.

Змістом навчальної компетентності є знання про психологічні особливості людини, її переваги та недоліки, які впливають на процес опанування іноземними мовами. Ці знання стосуються способів раціонального впровадження навчання на занятті та домашньому самонавчанні, навичок змінювати й отримувати найефективніші стратегії відповідно до цілей навчання та індивідуальних рис, навичок командної роботи, навичок відкладати негаразди та долати негативні емоції в процесі вивчення іноземних мов і говоріння (Ніколаєва, 2013, с. 444). На рис. 2 ми демонструємо структуру та зміст навчально-стратегічної компетентності.

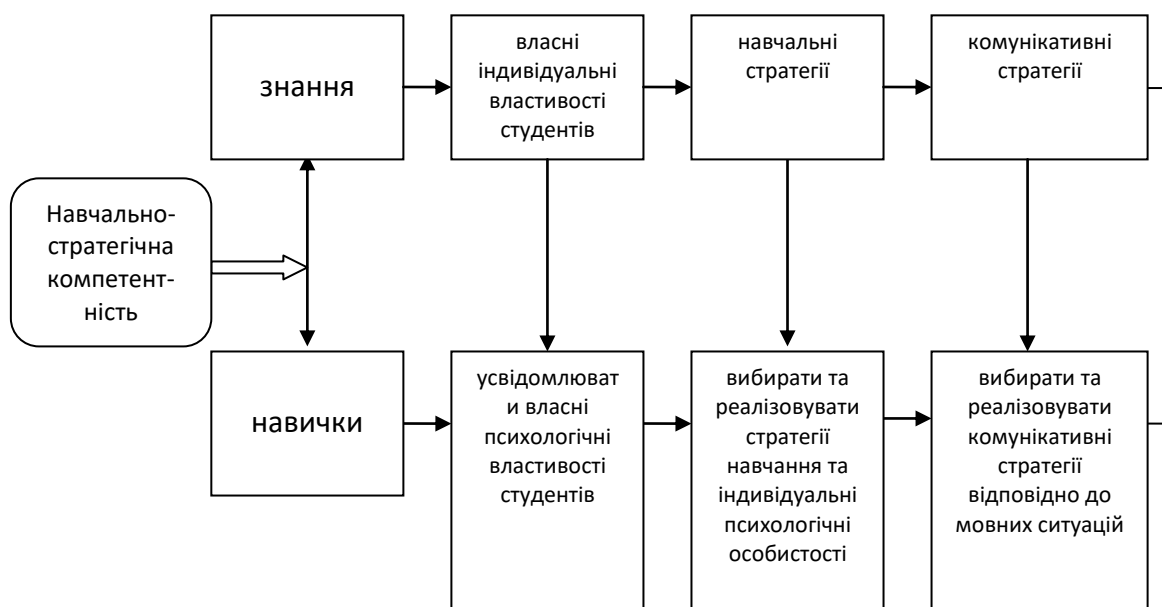

Рис. 2. Структура навчально-стратегічної компетентності

Необхідно підкреслити особливу роль *навчальної компетентності*, яка є основною умовою розвитку мовної свідомості студентів. Без навчальної компетентності неможливе ефективне

формування мовної компетентності, наприклад, студенти мають уміння вибирати та реалізовувати різноманітні навчальні стратегії для вивчення лексичних одиниць. Навчальні стратегії стимулюють розвиток здібностей студентів та бажання думати про процеси формування лексичних одиниць. Тому студенти можуть побудувати власну систему лексичних знань. В іншому випадку, розвинена лексична обізнаність є основою здатності студентів аналізувати власні різноманітні стратегії навчання, вилучати неефективні стратегії та пробувати нові.

Необхідно підкреслити особливу роль *навчальної компетентності*, яка є основною умовою розвитку мовної свідомості студентів. Без навчальної компетентності неможливе ефективне формування мовної компетентності, наприклад, студенти мають уміння вибирати та реалізовувати різноманітні навчальні стратегії для вивчення лексичних одиниць. Навчальні стратегії стимулюють розвиток здібностей студентів та бажання думати про процеси формування лексичних одиниць. Тому студенти можуть побудувати власну систему лексичних знань. В іншому випадку, розвинена лексична обізнаність є основою здатності студентів аналізувати власні різноманітні стратегії навчання, вилучати неефективні стратегії та пробувати нові.

Стратегічна компетентність розглядається як здатність компенсувати недолік мовних знань у мовленні студента та як мовний і соціальний досвід спілкування іноземними мовами. Стратегічна компетентність допомагає студентам подолати мовний бар'єр, труднощі у справжньому спілкуванні іноземними мовами. Стратегічна компетентність забезпечує наявні знання вербальних та невербальних засобів компенсації іншомовного бар'єру, знання моделей поведінки людей та наборів мовленнєвих дій для отримання комунікативних завдань.

«*Стратегія*» аналізується нами як один із способів отримання, збереження та реалізації інформації, необхідної для досягнення комунікативної мети (Бігич, 2013, с. 35).

З наведеної вище інформації можна констатувати, що стратегічна компетентність складається з навчальної компетентності (навички навчання розумових операцій аналізу, синтезу, навчальної діяльності) та комунікативних стратегій (мовних засобів розвитку навичок продукування монологічного висловлювання).

Стратегії навчання сприяють ефективному засвоєнню матеріалу з іноземних мов. Їх можна розділити на стратегії *навчання* та *викладання*. Стратегії навчання означають потреби, інтереси, мотивацію, здібності студентів. Аналіз наукових досліджень стверджує, що комунікативні стратегії базуються на компенсації мовного,

дискурсивного та соціокультурного компонентів. Вони включають невербальні стратегії та допомагають подолати мовні і психологічні бар'єри у спілкуванні іноземними мовами. Немає єдиної точки зору на відмінності стратегій (J. M. O'Malley, R. L. Oxford, J. Rubin, A. Wenden).

Деякі вчені (J. M. O'Malley, A. Shamo) розрізняють навчальні та комунікативні стратегії завдяки відмінності їхніх функцій: навчання вчитися та навчання спілкуванню (Бігич, 2013, с. 35).

Р. Політітцер стверджує, що студенти технічних спеціальностей мають нижчий коефіцієнт ефективності впровадження стратегій навчання, ніж студенти іншого спрямовування. Цю точку зору поділяють Р. Оксфорд та інші дослідники (Politzer, 1999).

Доведено, що успішний процес вивчення іноземної мови студентами технічного напрямку підпорядковується таким характеристикам: розумові та мовленнєві властивості, способи мислення, способи отримання інформації та її оновлення.

У нашому дослідженні ми констатуємо, що навчально-стратегічна компетентність складається з таких компонентів: мовний, лінгвістичний, соціо-культурний та семантичний компоненти.

На рис. 3 ми наводимо структурні компоненти навчально-стратегічної компетентності.

Рис. 3. Структурні компоненти навчально-стратегічної компетентності

Отже, з вище зазначеного матеріалу ми дійшли висновку, що самостійна робота студентів має найважливішу роль не лише в сучасному навчанні, а й у подальшій самоосвіті спеціалістів протягом їхнього життя. Навчально-стратегічна компетентність – основа такої освітньої діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У ці три останні роки пандемії Covid-19 вагомого значення набуває самостійна робота студентів як основна форма організації самонавчальної діяльності студентів різних спеціальностей. Самостійна робота – це форма навчання, за якої студенти здобувають необхідні знання, оволодівають уміннями, навчаються системно працювати, мислити й формувати власний стиль розумової діяльності. Основна відмінність від інших форм навчання полягає в тому, що воно передбачає вміння студента організувати свою діяльність відповідно до поставлених завдань.

Аудиторна та самостійна робота в навчальному процесі в закладах вищої освіти України, формування навичок навчальної роботи є основою післядипломної освіти та подальшого підвищення кваліфікації спеціалістів. На сьогодні студенти повинні отримати підготовку для самостійного навчання. Засобом досягнення вищезазначених цілей є самостійна робота.

Сформованість навчально-стратегічної компетентності є головною умовою сучасного освітнього процесу. У цій роботі доведено всі функції самостійної роботи, зокрема, навчально-стратегічної компетентності в монологічному висловлюванні студентів ЗВО України. Перспективу подальших досліджень ми бачимо в організації сучасного навчального процесу студентів технічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

- Архангельський, С. І. (1980). *Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы*. Москва: Высшая школа (Arhanhelskii, S. I. (1980). *Educational process at higher school, its natural foundations and methods*. Moscow: Higher school).
- Бігич, О. Б., Бондар, Л. В., Волошинова, М. М. (2013). *Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей*. Київ: Вид. центр КНЛУ (Bihych, O. B., Bondar, L. V., Voloshynova, M. M. (2013). *The theory and practice of foreign-language professional-oriented competence in non-linguistic students' speaking*. Kyiv: publishing center of KNLU).
- Задорожна, І. П. (2012). *Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англomовною комунікативною компетенцією*. (автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13. 00.02). Київ (Zadorozhna, I. P. (2012). *Theoretical and methodological principles of self-studying work organization of future teachers in obtaining of the English communicative competence* (DSc thesis abstract). Kyiv).
- Зиновьев, С. И. (1975). *Учебный процесс в высшей школе*. Москва: Высшая школа (Zinoviev, S. I. (1975). *Education process at higher school*. Moscow: Higher school).
- Йоганзен, Б. Г. (1973). *Педагогическая деятельность и научная организация труда*. Томск: Томск. Университет (Yohanzen, B. H. (1973). *Pedagogical activity and scientific labor organization*. Tomsk: Tomsk university).
- Молибог, А. Г. (1975). *Вопросы научной организации педагогического труда в высшей школе*. [2-е изд.]. Минск: Высшая школа (Moliboh, A. H. (1975).

Pedagogical labor scientific organization questions at higher school. (2-ed.). Minsk: Higher school).

Низамов, Р. А. (1975). *Дидактические основы активизации учебной деятельности студентов*. Казань: КГУ (Nizamov, R. A. (1975). *Didactical foundations of students' educational labor activization*. Kazan: KGU).

Николаева, С. Ю., Бориско, Н. Ф., Бігич, О. Б. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика*. Київ: Ленвіт (Nikolaieva, S. U., Borysko, N. F., Bihych, O. B. (2013). *Methodology of foreign languages and cultures training: theory and practice*. Kyiv: Lenvit).

Politzer, R. L. (1999). An exploratory study of self-reported language learning behaviors and their relation to achievement. In *Studies in Second Language Acquisition*, 6.1, pp. 4-51).

SUMMARY

Kornieieva Iryna. Learning-strategic competence in self-studying of foreign languages of technical students in monologue utterance.

The paper investigates the learning-strategic competence as the base of self-studying of technical students at higher education institutions in Ukraine. At the pandemic time there are new demands for educational process services all over the world. Many forms of education appear: online studying, distance studying and self-studying. This paper reveals the grounding of such problem from psychological, pedagogical and methodological positions. The research methods included critical analysis of Ukrainian and foreign linguistic, pedagogical, psychological and methodological literature; systems-structural analysis and synthesis. Besides, we had made the theoretical ways to determine and ground self-studying of technical students of Ukrainian higher education institutions, in particular, the learning-strategic competence as the main foundation of educational process. Therefore, the research relevance is connected with: the necessity of quality renovation of the process of future technical specialists preparation including modern preparation demands; the rising role of self-studying in the credit-module education system conditions; the rising exception role of self-studying of the technical students in the formation of preparation for studying during the whole life; their personal development; their individual studying style formation; their psychological processes development. All these need the scientific ground of self-studying organization. Lack of research on self-studying organization of technical specialists including all modern English-language level demand. The object of our research we see in the process of self-studying organization of technical specialists in the formation of the professionally oriented English-language competence in monologue utterance. The subject of this research means the components of the learning-strategic competence in self-studying of technical specialists of modern higher education institutions in Ukraine. We had determined the self-studying, the autonomy of technical students as the ability to be prepared for their education through all their lives. We had stated on the proposed structure of learning-strategic competence. This paper has proved the importance of self-studying as the world education reality nowadays. Covid-19 reveals the gaps in learning, studying materials, technical resources, methodology and responsibilities of lecturers, rulers of higher education institutions throughout the world. The perspective of our research we see in the education process organization grounding of technical students.

Key words: *self-studying, English-language of professional direction, learning-strategic competence, learning-strategic components, technical students, higher education institutions, language competence, linguistic competence, socio-linguistic competence, semantic competence.*